

Mariehamn 17 maj 2018

Ärende: Remissvar gällande lagförslag om reform av kommunstrukturen på Åland
ÅLR 2018/1747

Sammanfattning

- Rädda Barnen ställer sig bakom landskapsregeringens förslag att skapa färre och starkare kommuner i syfte att ge alla medborgare en likvärdig och rättssäker service. Rädda Barnen ser att större enheter innebär färre strukturella hinder för samverkan. Detta med utgångspunkten att barnet som medborgare ska vara i fokus, vilket är förenligt med Barnkonventionens anda och grundprinciper.
- Rädda Barnen välkomnar att lagförslaget innehåller ett stycke med ”konsekvenser för barn”. Detta samtidigt som vi efterfrågar referenser till de slutsatser som dragits. I ansatsen till en barnkonsekvensanalys saknar vi även direkt hörande av barn.
- Rädda Barnen tar inte ställning till *antalet* kommuner. Föreningen har däremot i ett öppet brev till de åländska kommunerna och landsskapsregeringen i november 2016 tydliggjort att vi förespråkar ett enat barnskydd på Åland.

Enligt uppdrag,

Lotta Angergård
Vik verksamhetsledare
Rädda Barnen på Åland rf.

Med barns mänskliga rättigheter som utgångspunkt

Rädda Barnens remissvar tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, fortsättningsvis Barnkonventionen. Tyngdpunkten ligger på rätten till likabehandling, delaktighet och vikten av att undanröja strukturella hinder för att säkra barnets rättigheter i enlighet med Barnkonventionens anda och grundprinciper.

Barnkonventionen

Fyra av de 41 sakartiklarna i Barnkonventionen är vägledande för hur helheten i konventionen ska tolkas. Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra huvudprinciperna. När övriga artiklar läses ska de läsas med huvudprinciperna "som glasögon". I detta remissvar vill vi ta tillfället i akt att lyfta dessa huvudprinciper så de kan sättas i relation till kommunstrukturen och det arbete som åligger landskapet och kommunerna.

- Artikel 2 handlar om alla barns lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för *alla* barn som befinner sig i ett land som har ratificerat konventionen (Åland/Finland sedan år 1991).
- Artikel 3 anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
- Artikel 6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln handlar både om barnets fysiska hälsa och om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- Artikel 12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Barnkonventionen är ett verktyg för att se varje enskilt barns behov och lyfter vikten av att ge särskild uppmärksamhet till barn som lever under svåra omständigheter. Landskapet Åland och kommunerna är förpliktigade att säkerställa att varje enskilt barn kan använda sina rättigheter där barnet bor, samt att inte tillåta att ett barns befintliga möjligheter att använda rättigheterna försämras.

Ett barnrättsperspektiv ska vara centralt i arbetet med kommunreformen då reformens kärna innefattar och påverkar tillgången till kommunal service och tjänster, vilket är synnerligen viktigt för medborgare under 18 år. Principen om att barnets bästa ska komma i främsta rummet (Barnkonventionen artikel 3) ska ligga till grund för den fortsatta beredningen av kommunreformen. Barnet som medborgare ska stå i centrum för att sedan låta bygga de kommunala strukturen som ska säkra stöd, service och demokratiska rättigheter. I detta arbete är det förutom barnrättsperspektivet även viktigt att ta med barnets perspektiv och barnperspektivet. Här är barn och de vuxna som arbetar direkt med barn en viktig källa till perspektiv och sakkunskap.

Vi noterar att det i lagförslaget saknas hänvisning till relevant forskning/statistik om barns faktiska levnadsvillkor i kommunerna i dag, vad det de facto betyder för barn när enheter slås samman till större helheter samt ett evidensbaserat resonemang kring eventuella konsekvenser som lagförslaget medför på landskaps- och kommunal nivå.

Likvärdig service

Rädda Barnen ser i dag att barn på Åland har olika tillgång till sina rättigheter beroende på boningsort. I praktiken innebär det att tillgång till och omfattningen av service som rör barnets liv skiljer sig åt. Ojämlig service i dag innefattar bland annat socialväsendet, dess olika rutiner och stöd för barn(familjer), grundskolans stöd till elever och tillgång till fritidsaktiviteter. Vi menar att likvärdig service i enlighet med Barnkonventionen är en förutsättning för att säkerställa att kommunerna lever upp till principen om icke-diskriminering och principen om barnets bästa. Vi noterar att barnskyddet nämns i 4.5. Konsekvenser för barn: *"Hanteringen av barnskyddsärenden i kommunen och kommunens möjligheter att bemöta barn med särskilda behov på bästa sätt kommer att förbättras"*. Vad gäller det förebyggande barnskyddsansvar som kommunens myndigheter har så är vi eniga med förslaget, då arbetet gynnas av färre enheter med förbättrade möjligheter till goda rutiner för det interna arbetet och för samverkan. I dagsläget med 16

enskilda kommuner varierar hantering av barnskyddsfrågor vilket i sig utgör en stor risk för att likabehandlingsprincipen inte följs. Här vill vi uppmärksamma att Rädda Barnen fortsättningsvis förespråkar ett enat barnskydd. Detta på basis av tidigare utredningar och med de argument som summeras i det öppna brev som sändes till fullmäktige, styrelse samt den nämnd som ansvarar för sociala frågor i respektive kommun i november 2016.

Barnen är framtiden – och här och nu

I arbetet med en ny kommunstruktur har involvering av barn och unga inte givits prioritet. Landskapsregeringens kommunrunda har inte upplevts som en arena för barn/unga, vilket resulterat i att de som kommer att leva i den nya kommunstrukturen inte givits reell möjlighet till information, dialog eller påverkan i denna viktiga (framtid)fråga. Rädda Barnen arrangerade i anslutning till detta remissvar ett möte den 12 april 2018 där kansliminister Nina Fellman och ungdomar från föreningen informerades och diskuterade kommunstrukturen.

Ungdomarnas på mötet gav uttryck för en önskan om förändring av dagens kommunstruktur där större enheter förespråkades, förbättrat stöd till elever och ändamålsenlig kollektivtrafik. De vill att de demokratiska strukturerna i kommunerna stärks samt att mer resurser läggs på att göra unga delaktiga: *”Starkare kommuner ger mer resurser till ungas möjligheter”. ”De [folkvalda] har inte intresse av att lyssna till unga. Det kanske försvinner lite. Vill man komma med in idag ska du ha ”rätt” släktingar.”* Ungdomarna lyfte även vikten av att elever i grundskolan ska ha tillgången till likvärdigt stöd över hela Åland: *”Finns nu skolor som just och just kan tillgodose barns specialbehov”.* Slutligen efterfrågar de fungerande kollektivtrafik som gör det möjligt att umgås med vänner på fritiden och utöva fritidsaktiviteter oberoende av familjens ekonomiska situation: *”Det är jättesvårt att ha ett fritidsintresse om en inte har föräldrar som kan skjutsa. Innan jag flyttade till stan fick jag vänta tre timmar eller gå tidigare från aktiviteten.”*

Rädda Barnen välkomnar den demokratidiskussion som finns i de allmänna motiveringarna. Vi ser en möjlighet till en modernisering av det kommunala demokratiarbetet på Åland. Det är vår förhoppning att barn och unga ska ha en ökad/reella möjligheter till delaktighet i frågor som rör dem. Detta kräver en aktiv handling och prioritering av beslutsfattare. Vi som förening kan i detta sammanhang erbjuda vårt stöd för att bistå beslutsfattare för att säkerställa att Barnkonventionens artikel 12 efterlever.